

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้สินบน¹

ภาณุวิชญ์ นาคเป็น²

ปัญหาความผิดการทุจริตการให้สินบนของเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศไทยหรือที่เรียกว่าการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทุกระดับภาคส่วนและมีปริมาณความรุนแรงที่ซับซ้อนมากขึ้นจำนวนการร้องเรียนในเรื่องการทุจริตของเจ้าหน้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยนั้นยังมีปัญหาการที่ทุจริตคอร์รัปชันในระดับที่สูงซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งการทุจริตในเรื่องการให้สินบนนั้นจะไม่ค่อยมีพยานหลักฐานที่ปรากฏชัดเนื่องจากการกระทำดังกล่าวทำเป็นเครื่อง่ายและมีวิธีที่ปิดบังความผิดและพยายามทำลายหลักฐานเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษความผิดฐานให้และรับสินบนนั้นมักจะไม่มีผู้ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีเพราะทั้งผู้ให้สินบนและผู้รับสินบนสมประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายซึ่งส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและกระบวนการยุติธรรมทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นและส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในทุกๆด้าน ที่ผ่านมามีรัฐจะมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน ในหลายๆด้านมาโดยตลอด แต่วิธีดังกล่าวนี้ล้วนแต่มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติความผิดทางอาญาฐานให้สินบนไว้เพียงสองมาตรา คือ มาตรา 144 และมาตรา 167 และพบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และไม่สามารถทำให้ดำเนินการลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และมาตรา 167 ปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญา กรณีนิติบุคคลให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญา กรณีให้สินบนพยาน ดังนั้น ควรมีการแก้ไขและเพิ่มเติมบัญญัติความผิดทางอาญาฐานให้สินบนไว้เพียงสองมาตรา คือ มาตรา 144 และมาตรา 167 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ครอบคลุมในทุกกรณีมากขึ้นและนำไปสู่การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในฐานให้สินบนได้อย่างแท้จริง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดในการให้สินบน โฉมมี อาจารย์ที่ปรึกษา คือรองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตัญญี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต(ส่วนภูมิภาค) วิทยาเขตพังงา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการให้สินบนนั้นยังมีปัญหาอันเนื่องมาจากความไม่แน่ชัดและไม่ควบคุมในหลายประการซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาในประเด็นแรกนั้นเป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ 167 ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดความรับผิดทางอาญาฐานให้สินบนของไทยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ มาตรา 167 ในปัจจุบันไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายสากล มีช่องว่างอันเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหการให้สินบนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อไปในเรื่องของการไม่สามารถแก้ไขปัญหการรับสินบนได้จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ มาตรา 167 ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลและปิดช่องว่างทางกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ และสามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไของค์ประกอบความผิดข้อเจตนานิเทศ ของ มาตรา 144 และ มาตรา 167 บัญญัติให้ไม่ว่าจะเป็นการให้สินบนเพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำการ หรือไม่กระทำการใดโดยชอบหรือมิชอบในการปฏิบัติราชการก็เป็นความผิดฐานให้สินบน สำหรับในความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนนั้นมีลักษณะพิเศษกว่าคดีอื่นเนื่องจากบุคคลผู้ซึ่งมีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิดทุกคนมักจะเป็นผู้กระทำความผิดไปในเวลาเดียวกันด้วยเหตุนี้จึงทำให้ยากแก่การพิสูจน์ความผิดเนื่องจากผู้ให้สินบนแก่พนักงาน ที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ มาตรา 167 นั้นส่วนเจ้าหน้าที่ผู้รับสินบนก็มีความผิดเช่นเดียวกันตามกฎหมายอาญา มาตรา 149 ถึง มาตรา 150 และ มาตรา 201 ถึง มาตรา 202 และการกระทำความผิดฐานให้สินบนนั้นผู้ให้และผู้รับสินบนต่างก็ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดกันทั้งสองฝ่ายจึงไม่ค่อยมีผู้ให้สินบนและผู้รับถึงบนรายได้ที่จะดำเนินคดีอาญาในความผิดนี้ แต่การปิดบังเมื่อให้ตนรอดจากผู้กระทำความผิดทางอาญาและไม่ให้ถูกดำเนินคดีอาญา ด้วยเหตุนี้ในการดำเนินคดีอาญาในฐานะความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนจึงขาดพยานหลักฐานอันเป็นข้อเท็จจริงแก่คดีแต่เนื่องด้วยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่มาสสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดฐานให้สินบนจะออกมาเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติในส่วนของการไม่ให้สินบนของประเทศไทยนั้นยังเป็นช่องว่างสำหรับผู้ให้และผู้รับที่จะไม่ต้องรับโทษทางอาญาดังกล่าว

ประเด็นที่ 2 ปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญากรณีนิติบุคคลกรณีให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเนื่องมาจากการให้สินบนในสังคมปัจจุบันนั้นมีการกระทำเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากในทุกๆด้าน หากนิติบุคคลไม่ต้องมีความผิดทางอาญาหรือต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ มาตรา 167 ซึ่งมีอัตราโทษต่ำ เมื่อเทียบกับนิติบุคคลที่ได้รับเมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 114 และ มาตรา 167 นั้นที่บทบัญญัติและใช้บังคับมาเป็นเวลานานและไม่มี

การปรับปรุงหรือแก้ไขให้กับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันซึ่งโทษจำคุกไม่สามารถลงกับนิติบุคคลได้เนื่องจากสภาพของนิติบุคคลนั้นไม่เปิดช่องให้กระทำได้โดยมาตราดังกล่าวลงโทษได้เฉพาะบุคคลธรรมดาส่งผลให้นิติบุคคลไม่ถูกลงโทษหรืออาจจะเกิดกรณีที่ผู้กระทำความผิดยอมรับผิดเพื่อให้นิติบุคคลสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้สำหรับโทษปรับก็มีอัตราโทษอัตราเดียวและน้อยมากเมื่อเทียบกับความเสียหายที่นิติบุคคลก่อจึงอาจมีการกระทำความผิดซ้ำและเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติมากขึ้นไปอีก จึงควรกำหนดความรับผิดและโทษทางอาญาฐานให้สินบนแก่นิติบุคคลเพื่อควบคุมและป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำอีกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้จึงไม่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันทั้งในส่วนของบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการให้สินบนก็ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลไม่ควบคุมทุกลักษณะการกระทำความผิดและบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับผลที่เกิดซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามผลงานนั้นหากการกระทำของบุคคลธรรมดาซึ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ให้นิติบุคคลในรูปแบบต่างๆซึ่งความเสียหายที่ได้รับย่อมรุนแรงยิ่งกว่ากรณีบุคคลธรรมดาให้ถึงบนก่อนข้างมากแต่การกระทำความผิดของบุคคลธรรมดาที่เปลี่ยนจากการกระทำเพื่อประโยชน์บุคคลธรรมดาเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์นิติบุคคลกับไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้นิติบุคคลรับผิดอย่างเหมาะสม

ประเด็นปัญหาที่ 3 เป็นประเด็นปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญากรณีให้สินบนพยาน เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนเป็นคดีที่รวบรวมหรือพยานหลักฐานในการเอาเปรียบผู้ให้สินบนค่อนข้างยากเนื่องจากผู้ให้และผู้รับมักจะทำลายหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงในการเอาผิดตนเองได้ทั้งหมดอีกทั้งเจ้าพนักงานผู้ที่กระทำความผิดก็จะเป็นผู้มีความรู้และรู้วิธีที่จะหลบหลีกการเอาผิดตนเองให้หลุดพ้นจากความผิดได้จึงทำให้การรวบรวมพยานศาลที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นค่อนข้างยาก ดังนั้นพยานจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการให้สินบนจึงทำให้ผู้ให้สินบนจะต้องให้สินบนพยานเพื่อให้เบิกความเป็นเท็จขึ้นสู่ศาลเพื่อให้สามารถชนะคดีได้หรือการได้รับโทษน้อยที่สุดโดยการลงโทษผู้กระทำความผิดในปัจจุบันโดยหากไม่มีพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลบุคคลผู้ให้สินบนก็จะมี ความผิดเพียงแก่ผู้สนับสนุนให้พยานเบิกความเท็จโดยได้รับโทษเพียง 2 ใน 3 ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 ซึ่งได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท เท่านั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 ซึ่งเป็นบทลงโทษที่น้อยมากและยังไม่ใช่กำหนดโทษสำหรับผู้ให้สินบนพยานโดยเฉพาะทำให้ผู้ให้สินบนไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายจะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานให้สินบนพยานโดยเฉพาะทำให้เกิดการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมโดยการให้สินบนต่อพยานถึงไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้

กฎหมายให้เกิดความเกรงกลัวและการป้องกันการกระทำความผิดจึงควรให้เพิ่มเติมความผิดฐานให้สินบนพยานในประมวลกฎหมายอาญาไว้เป็นความผิดเฉพาะ

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินบนผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 และมาตรา 167 ผู้ศึกษาว่าข้อเสนอแนะคือควรมีการเพิ่มเติมหรือบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา เพราะในปัจจุบันกฎหมายอาญามาตรา 144 และมาตรา 167 ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายสากลซึ่งมีช่องว่างอันเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหการให้สินบนได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อไปในเรื่องของการไม่สามารถแก้ไขปัญหการรับสินบนจึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 และมาตรา 167 ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลและปิดช่องว่างทางกฎหมายเพื่อให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์และสามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแก้ไของค์ประกอบความผิดข้อเจตนานาพิเศษและมาตรา 144 และมาตรา 167 ให้เป็นไปตามสากล

2. ปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญากรณีนิติบุคคลให้สินบนผู้ศึกษาว่าข้อเสนอแนะคือควรกำหนดบทลงโทษนิติบุคคลโดยบทบัญญัติให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญาโดยกำหนดให้กระทำความผิดที่บุคคลนั้นหากมีความเสียหายร้ายแรงกระทบต่อสาธารณะควรกำหนดโทษเช่นการสั่งยกเลิกบริษัทหรือกิจการการห้ามประกอบกิจการหรือเพิ่มสอนอนุญาตการเข้าควบคุมกิจการของศาลที่กำหนดเงื่อนไขในการบริหารงานนิติบุคคลการชดใช้ค่าเสียหายการคำนวณจากประโยชน์ที่นิติบุคคลได้รับและควรกำหนดบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นในการปรับการการพิสูจน์ให้แก่นิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลหรือบุคคลอื่นใด ได้กระทำความผิดทางอาญาและนิติบุคคลกลับได้รับประโยชน์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

3. ปัญหาการกำหนดความรับผิดในทางอาญากรณีให้สินบนพยาน ผู้ศึกษาว่าข้อเสนอแนะคือควรมีการบัญญัติความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานให้สินบนพยานในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจนว่าต้องเป็นกรณีเป็นพยานที่มีความสำคัญแก่คดีแต่ต้องมีใช้ตัวการสำคัญในคดีนั้น รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์ที่ไม่ทำให้มีการแทรกแซงในกระบวนการยุติธรรมอันเป็นสิ่งที่ทำลายพยานหลักฐานโดยการให้สินบนต่อพยานถึงไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเกรงกลัวตามทฤษฎีบทลงโทษและการข่มขู่ยับยั้งการเป็นการป้องกันการกระทำความผิดจึงควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดฐานให้ติดบนพยานและประมวลกฎหมายอาญาไว้เป็นการเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. คู่มือป้องกันการทุจริต การรับสินบน และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ กรุงเทพมหานคร : การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2564.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย), 2551.
- ธานี วรภัทร. หลักกฎหมายมาตรการบังคับโทษทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2557.
- หยุด แสงอุทัย และทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.
- อรัญ สุวรรณบุปผา. หลักอาญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.